

А. Кучеренко, асист.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина
k.alina92@ukr.net

МОЛОДЕЖНЫЙ СЛЕНГ В ИОРДАНСКИХ СООБЩЕСТВАХ В FACEBOOK (НА МАТЕРИАЛАХ ЮМОРИСТИЧЕСКИХ ПУБЛИКАЦИЙ)

Посвящается исследованию языка молодежи в иорданских сообществах сети Facebook. Проанализировано около 500 юмористических публикаций, в которых ярко отображены проявления языковой креативной деятельности изучаемой возрастной группы. Это объяснено тем, что участники таких мультикультурных сообществ, как социальные сети, имеют потребность в средствах самоидентификации и самовыражения. Для этого активно используется определенный языковой и социокультурный код. Раскрыта специфика функционирования устно-разговорной формы арабского языка, в частности молодежного сленга, в социальной сети Facebook. Предметом исследования стали собственно лингвистические и социолингвистические особенности публикаций в иорданских интернет-сообществах. Разговорные варианты арабского языка, используемые в новых медиа, де-факто не внесены в официальный регистр, потому в этом труде определены особенности графической передачи сленга в неформальном интернет-общении. Указывается, что демократические настроения в обществе, преклонение перед западной культурой и отсутствие жесткого государственного контроля за онлайн-коммуникацией способствуют развитию неофициальных разновидностей арабского языка в сети Facebook. Автор обращает внимание на смешивание кодов арабского и английского языков, интегрирование английской сленговой лексики в арабской онлайн-коммуникации, использование языковой игры при словообразовании и прочее. Это исследование свидетельствует о высокой степени открытости иорданского молодежного сленга к иноязычным заимствованиям, лингвокультурным контактам, инновационным средствам развития языкового узуса. Это явление вызвано многолетним воздействием англоязычной культуры на иорданское общество как в реальном мире, так и интернет-пространстве. С другой стороны, для неформального молодежного общения обнаружено активное употребление общенной лексики и знатносеми, что подтверждает мировую тенденцию к использованию грубой речи в качестве средства самовыражения в социальных медиа.

Ключевые слова: интернет-сообщество, иорданский диалект, языковая игра, языковая интерференция, молодежный сленг, общность, онлайн-коммуникация.

УДК 811.222.1-119

О. Мазепова, д-р філол. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
mazepova.olena@gmail.com

МАКСИМИ ВВІЧЛИВОСТІ В КОНТЕКСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ НОСІЇВ ПЕРСЬКОЇ МОВИ

Розглянуто проблематику, пов'язану з максимами ввічливості та їхньою реалізацією в комунікативній поведінці носіїв перської мови. Стисло охарактеризовано історію вивчення максимум спілкування в західній лінгвістиці, представлену іменами Пола Грайса, Робіна Лакоффа, Джефрі Ліча, які заклали основи ефективної комунікації, актуальні і сьогодні. Запропонований Дж. Лічем принцип ввічливості, який складається з шести максимум спілкування, надихнув багатьох дослідників до зіставного вивчення комунікативної поведінки різних народів. Однією з них є грецька дослідниця перської системи ввічливості Софія Кутлак, яка запропонувала власний набір перських максимум спілкування, позначених яскравою етноспецифікою. Дослідниця визначає головну супермаксиму Манери, яка умовно відповідає перському поняттю ادب *adab* ('ввічливість', 'вихованість') і включає три максими: Поваги, Скромності і Сердечності. Ці три максими складають основу перського комунікативного кодексу. Зіставний аналіз максимум ввічливого спілкування Дж. Ліча і С. Кутлак засвідчив, що перські максими відрізняються більшою емоційністю, посиленням виявом уваги й емпатії до співрозмовника та реалізуються через самобутні, доволі відмінні від західних комунікативні стратегії і тактики. Водночас перська максима Поваги відповідає англійській максимі Схвалення, а перська максима Скромності, на відміну від однойменної в перекладі англійської максими, характеризується підкресленим самоприниженням на тлі суцільного підвищення статусу співрозмовника. Найбільш специфічною постає перська максима Сердечності, яка об'єднує чотири максими Дж. Ліча, а саме: Такту, Великодушності, Згоди і Симпатії і передбачає використання таких комунікативних тактик, як наполегливе пропонування своїх послуг або допомоги, різноманітні запрошення, які часто мають удаваний характер, обов'язкові відмови від запропонованого тощо. Здійснений аналіз приводить до висновку, що бажання зберегти обличчя, своє і партнера по спілкуванню, в іранській комунікативній поведінці часто невід'ємне від прагнення встановлювати й підтримувати гармонійні, тривалі дружні стосунки.

Ключові слова: перська мова, комунікативна поведінка, система ввічливості, максими спілкування, міжкультурна комунікація.

Останнім часом спостерігається невпинне зростання інтересу дослідників у галузі міжкультурної комунікації до проблем, пов'язаних зі специфічними проявами комунікативної поведінки різних народів і особливо в контексті їхніх систем ввічливості. Як теоретичне, так і практичне значення таких досліджень складно переоцінити, оскільки саме міжкультурна комунікація як порівняно новітній напрям у мовознавстві вивчає процеси спілкування людей, "які належать до різних національних лінгвокультурних спільнот, зазвичай послуговуються різними етнічними мовами, мають різну комунікативну компетенцію, яка може стати причиною комунікативних невдач або культурного шоку в спілкуванні" [Бацевич, 2007, с. 83].

Дослідження проблем спілкування в західній лінгвістиці має тривалу історію. Найвагоміший внесок у розбудову теоретичного апарату цього напрямку пов'язаний з іменами Пола Грайса, Робіна Лакоффа і Джефрі Ліча, які запропонували концепції певних поведінкових правил (або

мовленнєвих максимум), що їх повинні дотримуватися комуніканти під час спілкування, аби досягти запланованої комунікативної мети. Об'єктом дослідження у цій розвідці є комунікативна поведінка носіїв перської мови, предметом – максими спілкування в контексті перської системи ввічливості як головного регулятора комунікативної поведінки іранців. Метою статті є визначення змісту і специфіки функціонування перських максимум спілкування. Завдання статті: а) стисло схарактеризувати історію вивчення максимум спілкування в західній лінгвістиці; б) розглянути запропоновану дослідницею С. Кутлак концепцію максимум ввічливості, релевантну для перської комунікативної культури; в) зробити зіставний аналіз максимум ввічливості, запропонованих Дж. Лічем і С. Кутлак; г) визначити, у чому полягає етноспецифіка реалізації максимум ввічливості в контексті комунікативної поведінки носіїв перської мови. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю зіставного вивчення комунікативної поведінки представників різних мовно-

культурних ареалів з огляду на її важливу роль у процесах міжкультурної взаємодії. Новизна дослідження полягає в тому, що вперше в українській лінгвоіраністиці специфіка комунікативної поведінки носіїв перської мови в аспекті реалізації в ній максим увічливості стає предметом окремого наукового пошуку.

Ввічливість як невіддільна складова будь-якого спілкування давно перебуває в полі зору дослідників. Нині загально визнаним є факт, що попри універсальність самого поняття ввічливості, конкретний зміст і прояви цього феномена в різних культурах значно варіюють і характеризуються яскравою етноспецифікою. За визначенням Т. Ларіної, ввічливість – це "універсальна комунікативна категорія, яка становить складну систему національно-специфічних стратегій, що відповідають очікуванням партнерів і спрямовані на гармонійне, безконфліктне спілкування" [Ларіна, 2009, с. 168–169].

Т. Ларіна у своїй праці, присвяченій дослідженню категорії ввічливості в контексті зіставлення англійських і російських лінгвокультурних традицій, ретельно проаналізувала історію вивчення й основні концепції теорії ввічливості (див. [Ларіна, 2009, с. 149–159]). Однією з таких концепцій є концепція, заснована на дотриманні комунікантами мовленнєвих максим, або певних правил спілкування, уперше сформульованих П. Грайсом. У своїй праці "Logic and Conversation" (1975 р.) дослідник виходив із того, що, вступаючи в комунікацію, учасники повинні бути зацікавлені в ефективності передачі інформації, а тому мають співпрацювати один з одним, роблячи внесок у ефективний перебіг спілкування. Цей принцип наразі широко відомий як принцип кооперації або співробітництва (cooperative principle) і включає чотири постулати: *кількості, якості, відношення і манери мовлення*.

Сутність *максими кількості інформації* полягає в тому, що висловлювання мовця має містити не менше й не більше інформації, ніж це необхідно для досягнення цілей діалогу. *Максима якості* передбачає наявність у висловлюванні мовця істинних тверджень і складається з двох конкретних постулатів: а) "Не кажи того, що вважаєш хибним"; б) "Не кажи того, для чого немає достатніх підстав". *Максима відношення* зумовлює дотримання комунікантами теми діалогу і формулюється як "Не відхиляйся від теми". *Максима способу* стосується не того, що повідомляється мовцем, а того, у який спосіб це робиться. Головний постулат "Висловлюй свої думки ясно" включає декілька часткових постулатів, а саме: а) "Уникай незрозумілих висловлювань"; б) "Уникай неоднозначності"; в) "Будь стислим" (тобто "Уникай непотрібного багатослів'я"); з) "Будь організованим" [Grice, 1975, р. 45–49].

П. Грайс не претендував на те, що запропонований ним перелік правил мовленнєвої поведінки вичерпний, але припускав, що саме вони становлять основу "розумної", "раціональної" поведінки людини. У подальшому дослідники ставили під сумнів універсальність визначених автором максим і можливість їхнього дотримання в усіх культурах світу. Зокрема, Д. Хаймс писав про те, що в кожному суспільстві є свої уявлення про якість, кількість, релевантність і ясність мовлення [Hymes, 1986, р. 53–55]. На деякі обмеження теорії кооперативних принципів указує й Н. Кравченко (див. [Кравченко, 2012, с. 94]).

Як зауважує Н. Формановська, попри те, що постулати П. Грайса "буденні і розуміються самі собою, однак аналіз реальних текстів спілкування приводить до висновку, що комунікативні взаємодії партнерів далеко не завжди побудовані відповідно до цих правил" [Формановська, 2007, с. 98]. І дійсно, ми не завжди говоримо правду, не завжди висловлюємося стисло, уникаємо багатослів'я і дотримуємося теми, не завжди викладаємо свої думки ясно. У таких випадках порушується принцип кооперації,

проте часто це може бути виправдане наявністю якоїсь іншої мети, наприклад, необхідністю бути ввічливим.

Про наявність постулату, пов'язаного із ввічливістю, писав і П. Грайс. Він припускав, що крім запропонованих ним максим є й інші постулати – естетичної, соціальної або моральної природи, і з-поміж них – постулат "Будь увічливим" [Грайс, 1985, с. 223]. Однак детальніше цей постулат розробляли вже інші дослідники.

Однією з перших до проблематики ввічливості звернулася Р. Лакофф, яка сформулювала два основні правила прагматичної компетенції, яких необхідно дотримуватися під час комунікації: 1) "Висловлюйся чітко і ясно" (Be clear); 2) "Будь увічливим" (Be polite) [Lakoff, 1973]. Водночас, як зауважує сама дослідниця, чіткість і ясність викладу думок інколи конфліктують із ввічливістю. Якщо головне для комуніканта – донести суть повідомлення, то на перший план виходить чіткість і ясність викладу; якщо статус партнера по спілкуванню важливіший, тоді превалює ввічливість, а чіткість і ясність викладу можна певною мірою знехтувати. І дійсно, у деяких випадках надмірна ясність і чіткість інформації, що передається, можуть зашкодити "обличчю" партнера по спілкуванню і спровокувати погіршення соціальних стосунків загалом.

Як стверджує Р. Лакофф, перше сформульоване нею правило (Be clear) охоплює всі максими П. Грайса, тоді як друге (Be polite) акумулює такі три постулати: а) "Не нав'язуй і не нав'язуйся" (Don't impose); б) "Надавай варіанти" (Give options); в) "Викликай у співрозмовника приємні відчуття, будь дружнім" (Make A feel good – be friendly). Останній постулат (Make A feel good) дослідниця розуміє як головну мету комунікації, на реалізацію якої націлені всі інші правила, різниця полягає лише в тому, у який спосіб вони її досягають [Lakoff, 1973, р. 303].

Наступний крок у дослідженні правил спілкування зробив Дж. Ліч, який у своїй праці "Принципи прагматики" ("Principles of Pragmatics") запропонував власне формулювання принципу ввічливості [Leech, 1983]. Дослідник обстоює думку про те, що в багатьох випадках саме принцип увічливості, а не принцип кооперації, сформульований П. Грайсом, має визначальний вплив на перебіг комунікації [Leech, 1983, р. 82]. Отже, принцип увічливості Дж. Ліча складається із шести максим:

- *максима такту (Tact Maxim)*: зменшуйте затрати співрозмовника, збільшуйте його вигоду;
- *максима великодушності (Generosity Maxim)*: зменшуйте власну вигоду, збільшуйте вигоду співрозмовника;
- *максима схвалення (Approbation Maxim)*: зменшуйте засудження співрозмовника, більше хваліть його;
- *максима скромності (Modesty Maxim)*: менше хваліть себе, більше засуджуйте себе;
- *максима згоди (Agreement Maxim)*: зменшуйте суперечності між вами і співрозмовником, збільшуйте згоду;
- *максима симпатії (Sympathy Maxim)*: зменшуйте антипатію між вами і співрозмовником; збільшуйте симпатію [Leech, 1983, р. 16].

Як зауважує Дж. Ліч, застосування цих постулатів у різних культурах може варіюватися, і перевага при цьому буде віддаватися різним максимам.

Цікавою в цьому контексті, на нашу думку, є праця грецької дослідниці Софії Кутлак, присвячена перській системі ввічливості *ta'arof*, у якій вона, спираючись на теорію Дж. Ліча, запропонувала власну класифікацію максим спілкування, властивих перській лінгвокультурі [Koutlaki, 1997, р. 67–132]. Розглянемо цю концепцію детальніше. На думку дослідниці, ключовими поняттями перської системи ввічливості є "повага", "скромність" і "сердечність". Саме на цих трьох "китах", вважає вона, базується так званий "перський комунікативний контракт (або кодекс)", під яким розуміється "визнання комунікантами того, що є

певний набір правил і зобов'язань, які визначатимуть, принаймні на початковій стадії, чого співрозмовники можуть очікувати один від одного" [Koutlaki, 1997, p. 67]. С. Кутлакї зауважує, що, вступаючи в комунікацію, кожен учасник спілкування має невід'ємне право бути впевненим у тому, що його обличчя буде визнаним і збереженим, і водночас має зобов'язання визнавати і зберігати обличчя свого партнера.

Дослідниця стверджує, що в основі перського комунікативного кодексу лежить супермаксима Манери, яка приблизно відповідає перському поняттю ادب *adab* ('ввічливість', 'вихованість') і складається із трьох максим, сформульованих так:

- Максима Поваги (*Deference Maxim*): "Виказуй повагу до іншого – збільшуй його повагу до себе".
- Максима Скромності (*Humility Maxim*): "Виказуй повагу до іншого – принижуй себе на знак поваги до іншого".
- Максима Сердечності (*Cordiality Maxim*): "Виказуй цікавість до справ іншого, турбуйся про його потреби, комфорт і самопочуття, висловлюй згоду, симпатію і товариськість щодо іншого".

Кожна з цих максим реалізується через низку комунікативних стратегій, в яких використовуються визначені мовні й мовленнєві засоби. Водночас перські максими певним чином корелюють із максимами Дж. Ліча. Зокрема, максима Поваги відповідає визначеному англійським ученим постулату Схвалення, проте характеризується більш суттєвим підвищенням статусу партнера по комунікації і передбачає такі рекомендації:

а) використовуйте формули ввічливості, які підвищують статус іншого, у тому числі, відповідні дієслівні форми, спеціальні вирази і кліше під час таких мовленнєвих актів, як запрошення, вибачення, підношення подарунку, частування стравами, висловлення подяки й компліментів;

б) використовуйте ввічливі займенники (форми 2 особи множини для співрозмовника і 3 особи множини для відсутньої особи, про яку йдеться у розмові, зокрема такі, як جناب *jenāb-e ālī* (букв. 'Ваша високість') для чоловіків і سرکار خانم *sarkār-e xānom* (букв. 'Високоповажна пані') для жінок;

в) використовуйте під час загальних розмов мовленнєві акти, що підвищують статус іншого, зокрема компліменти.

Перська максима Скромності досить істотно відрізняється від максими Скромності Дж. Ліча, оскільки передбачає суттєве самоприниження комуніканта і реалізується через такі настанови:

а) використовуйте "самопринижуючі" форми дієслів і займенників 1 особи однини, таких як: من *mā* 'ми') для позначення себе, спеціальні формули і клішовані фрази для відповідей на такі мовленнєві акти, як запрошення та вибачення, під час підношення подарунку, частування стравами, висловлення подяки й компліментів;

б) використовуйте "самопринижуючі" еквіваленти займенників 1 особи однини, таких як: بنده *bande* (букв. 'раб'), حقیر *haqir* (букв. 'мізерний'), مخلص *moxles* (букв. 'відданий'), چاکر *cāker* (букв. 'слуга') (тільки для чоловіків);

в) використовуйте "самопринижуючі" мовленнєві акти, зокрема вибачення.

Зауважимо, що попри те, що в перекладі максими Дж. Ліча і С. Кутлакї передані одним і тим самим словом "скромність", в англійському оригіналі це два різних слова: *modesty* і *humility* з відповідними семантичними розбіжностями, які й зумовлюють досить суттєву відмінність змісту двох максим. Наявність яскраво виражених "самопринижуючих" комунікативних тактик у складі перської максими Скромності цілком логічно корелює з підкресленим підвищенням статусу співрозмовника, реалізованим у межах максими Поваги. Детальніше про культурну схему самоприниження у перській системі ввічливості див. [Мазепова, 2016].

Перська максима Сердечності відсутня як така в системі постулатів Дж. Ліча, проте, на думку С. Кутлакї, вона охоплює чотири визначені ним максими, а саме: Такту, Великодушності, Згоди і Симпатії, і регламентує такі мовленнєві дії:

а) пропонуйте декілька разів їжу, напої, робіть настійливі запрошення залишитися на ночівлю, інші запрошення (заплановані і спонтанні);

б) дізнавайтесь про самопочуття, стан здоров'я та інші справи співрозмовника, аби засвідчити свою цікавість і увагу до нього; наполегливо пропонуйте свою допомогу, послугу, матеріальні речі тощо, щоб засвідчити свою готовність прийти на поміч, виявити турботу про інших, їхні потреби й бажання, почуття і комфорт; покажуйте, що ви цінуєте зусилля інших людей;

в) для збереження власного обличчя відмовляйтесь від запропонованого вам (з переліченого вище) хоча б один раз, а краще декілька разів, навіть якщо вам дуже хочеться прийняти запропоноване; пам'ятайте, що це може створити певну незручність для вашого співрозмовника, або ж запропонована вам річ виявиться надто коштовною; інакше вас уважатимуть жадібною людиною, якій кортить заволодіти тим, що належить іншому;

г) встановлюйте приязні стосунки і загальний фон для спілкування, використовуючи звертання, які вказують на дружність у близьких стосунках, такі як: جان *jān* (букв. 'душа'), عزیز *aziz* (букв. 'дорогий'), قربانت برم *qorbān-et beram* (букв. 'стану жертвою за тебе'), та нейтральність у всіх інших стосунках, як-от: در خدمت هستیم *dar xedmat hastim* (букв. 'ми до послуг'), قربان شما *qorbān-e somā* (букв. 'жертва за вас'), خدا برکت بده *xodā barakat bede* 'Нехай Бог благословить!'.

Стосовно наведеного варто зауважити, що так звані пропозиції і відмови, згадані як специфічні тактики реалізації максими Сердечності, є невід'ємною частиною іранського *ta'ārof*-у, причому багато з них мають вдаваний, суто ритуальний характер, метою чого є вияв дружнього, щирого ставлення до партнера по спілкуванню. Детально про особливості такої комунікативної поведінки див. [Мазепова, 2017].

Зіставний аналіз максим увічливості Дж. Ліча і С. Кутлакї призводить до висновку, що перські максими на відміну від англійських, характеризуються більшою емоційністю та посиленням виявом уваги й емпатії до співрозмовника. Зокрема, максима Поваги С. Кутлакї, якій відповідає максима Схвалення Дж. Ліча, має потужніший емоційний потенціал, оскільки перша сформульована як "Виказуйте повагу до іншого", а друга – як "Зменшуйте засудження іншого". Так само й перська максима Скромності "Принижуйте себе на знак поваги до іншого" сформульована більш радикально, ніж максима Дж. Ліча "Менше хваліть себе, більше засуджуйте себе", і передбачає властиве багатьом східним лінгвокультурам підкреслене самоприниження на тлі суттєвого підвищення статусу співрозмовника, що забезпечується максимом Поваги. Перська максима Сердечності, як видається, реалізується через найбільш етноспецифічні комунікативні стратегії і тактики, метою яких є забезпечення не просто ввічливого, а й дружнього, сердечного спілкування.

Отже, проведене дослідження дає змогу зробити висновки про те, що варіювання максим увічливості в різних культурах може мати яскравий етноспецифічний характер. Сформульовані С. Кутлакї максими засвідчують, що специфіка іранської комунікативної поведінки полягає в тому, що бажання зберегти своє обличчя й обличчя партнера по спілкуванню часто невід'ємне від прагнення встановлювати та підтримувати гармонійні, тривалі дружні стосунки. Можна припустити, що такий стан речей, принаймні почасти, зумовлений колективістським характером

іранської культури. Очевидно, саме тому комунікативні стратегії і тактики, які використовуються при цьому, настільки своєрідні і не схожі на західні.

Подальші перспективи дослідження полягають у вивченні всієї сукупності мовленнєвих актів, які забезпечують функціонування перської системи ввічливості, зокрема в аспекті застосування комунікантами стратегій зближення і дистанціювання.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ : Довіра, 2007. 205 с.
2. Грайс П. Г. Логика и речевое общение. *Новое в зарубежной лингвистике : Лингвистическая прагматика*. 1985. Вып. 16. С. 217–237.
3. Кравченко Н. К. Практическая дискурсология: школы, методы, методики современного дискурса-анализа : практическое пособие. Луцк : Волиньполіграф, 2012. 251 с.
4. Ларина Т. В. Категория вежливости и стиль коммуникации: Сопоставление английских и русских лингвокультурных традиций. Москва : Рукописные памятники Древней Руси, 2009. 512 с.
5. Мазепова О. В. Культурна схема ШЕКАСТЕНАФСІ (самоприниження) у складі перської системи ввічливості та'ароф. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2016. Вип. 57. С. 241–249.
6. Мазепова О. В. Культурна схема ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБЛИЧЧЯ у перській системі ввічливості. *Концепти і контрасти* : колективна монографія. Одеса : Изд. дом "Гельветика", 2017. С. 242–251.
7. Формановская Н. И. Речевое взаимодействие: коммуникация и прагматика. Москва : Икар, 2007. 480 с.
8. Grice P. Logic and Conversation. *Syntax and Semantics* / P. Cole, J. Morgan. New York : Academic Press, 1975. Vol. 3 : Speech Acts. P. 41–58.
9. Hymes D. Models of the interaction of language and social life. *Directions in sociolinguistics: The Ethnography of Communication* / J. J. Gumperz, D. Hymes. Oxford : Basil Blackwell, 1986. P. 35–71.
10. Koutlaki S. A. The Persian system of politeness and the concept of face in Iranian culture. 1997. URL : https://www.academia.edu/21199856/The_politeness_system_taarof_and_the_concept_of_face_in_Iranian_culture (Last accessed : 14.09.2019).

11. Lakoff R. The logic of politeness; or minding your p's and q's. *Papers from the Ninth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*. Chicago : Chicago Linguistic Society, 1973. P. 292–305.
12. Leech G. N. Principles of pragmatics. London ; New York : Longman, 1983. 250 p.

References

- Batsevych, F. S., 2007. *Slovnnyk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii*. Kyiv: Dovira.
- Formanovskaja, N. I., 2007. *Rechevoe vzaimodejstvie: kommunikacija i pragmatika*. Moscow: Ikar.
- Grice, P., 1975. Logic and Conversation. In: P. Cole and J. Morgan, eds. 1975. *Syntax and Semantics*. New York: Academic Press. Vol. 3: Speech Acts, pp. 41–58.
- Grice, P. G., 1985. Logika i rechevoe obshhenie. *Novoe v zarubezhnoj lingvistike. Lingvisticheskaja pragmatika*, 1(16), pp. 217–237.
- Hymes, D., 1986. Models of the interaction of language and social life. In: J. J. Gumperz and D. Hymes, eds. 1986. *Directions in sociolinguistics: The Ethnography of Communication*. Oxford: Basil Blackwell. pp. 35–71.
- Koutlaki, S. A., 1997. *The Persian system of politeness and the concept of face in Iranian culture*, [online]. Available at: https://www.academia.edu/21199856/The_politeness_system_taarof_and_the_concept_of_face_in_Iranian_culture [Accessed 14 September 2019].
- Kravchenko, N. K., 2012. *Prakticheskaja diskursologija: shkoly, metody, metodiki sovremennogo diskursa-analiza*. Lutsk: Volyn'poligraf.
- Lakoff, R., 1973. The logic of politeness; or minding your p's and q's. In: *Papers from the Ninth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*. Chicago: Chicago Linguistic Society. pp. 292–305.
- Larina, T. V., 2009. *Kategorija vvezhlivosti i stil' kommunikacii: Sopotavlenie anglijskikh i rus'kikh lingvokul'turnykh tradicij*. Moscow: Rukopisnye pamjatniki Drevnej Rusi.
- Leech, G. N., 1983. *Principles of pragmatics*. London – New York: Longman.
- Mazepova, O. V., 2016. The cultural scheme of ŠEKASTENAFSI (self-abasement) in the Persian system of politeness ta'arof. *Linguistic and Conceptual Views of World*, 1(57), pp. 241–249.
- Mazepova, O. V., 2017. Kulturna skhema ZBEREZHENNIA OBLICHCHIA u perskii systemi vvezhlivosti. In: *Koncepty i kontrasty*. Odessa: Izdatel'skij dom "Gel'vetika", pp. 242–251.

Надійшла до редколегії 15.11.19

O. Mazepova, Dr. of Sci. in Philology, assoc. prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
mazepova.olena@gmail.com

MAXIMS OF POLITENESS IN THE CONTEXT OF THE COMMUNICATIVE BEHAVIOR OF PERSIAN NATIVE SPEAKERS

This article explores issues connected with the maxims of politeness and their realizing in the communicative behavior of Persian native speakers. It provides brief analyses of the history of studying maxims of conversation by western linguists Paul Grice, Robin Lakoff and Geoffrey Leech who prepared the basis for effective communication, which is still valid. G. Leech proposed the principle of politeness consisting of six maxims of conversation, which inspired many researches to conduct comparative study of the communicative behavior of different nations. Among those researchers was Sofia Koutlaki, a Greek-born linguist who examined the politeness system in Persian and proposed her own set of Persian maxims of conversation, marked with bright ethnic specific features. S. Koutlaki determined one main supermaxim – the Manner, which roughly corresponds to the Persian notion of ادب adab ('politeness', 'good manners') and comprises three maxims: Respect, Humility, and Cordiality. These three make basis for the Persian communicative codes. Comparative analysis of the maxims of polite conversation done by G. Leech and S. Koutlaki proved that Persian maxims are more emotional, express attention and empathy to an interlocutor rather intensively, and use specific communicative strategies and tactics different from the western ones. At the same time, Persian maxim 'Respect' matches English 'Approbation', while Persian 'Humility' – unlike English 'Modesty' – has specific feature of self-humiliation together with considerable increasing the interlocutor's status. Persian maxim 'Cordiality' seems to be most special and includes four maxims by G. Leech, viz.: Tact, Generosity, Agreement, and Sympathy. This maxim envisages the use of such communicative tactics as persistent offer of assistance or service, all kinds of invitations (very often ostensible), obligatory rejecting anything being proposed, etc. Performed analysis allows concluding that attempts to 'keep face', both of one's own and that of interlocutor, in the Iranian communicative culture often cannot be separated from the intent to establish and keep nice long-term friendly relations.

Keywords: Persian, communicative behavior, system of politeness, maxims of conversation, intercultural communication.

E. Мазепова, д-р филол. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
mazepova.olena@gmail.com

МАКСИМЫ ВЕЖЛИВОСТИ В КОНТЕКСТЕ КОМУНИКАТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ НОСИТЕЛЕЙ ПЕРСИДСКОГО ЯЗЫКА

Рассмотрена проблематика, связанная с максимами вежливости и их реализацией в коммуникативном поведении носителей персидского языка. Коротко охарактеризована история изучения максим общения в западной лингвистике, представленная именами Пола Грайса, Робина Лакоффа, Джеффри Лича, заложивших основы эффективной коммуникации, актуальные и сегодня. Предложенный Дж. Личем принцип вежливости, состоящий из шести максим общения, вдохновил многих исследователей на сопоставительное изучение коммуникативного поведения разных народов. Одной из них является греческая исследовательница персидской системы вежливости София Кутлаки, предложившая собственный набор персидских максим общения, отмеченных яркой этноспецификой. Исследовательница определяет главную супермаксиму Манеры, условно соответствующую персидскому понятию ادب adab ('вежливость', 'воспитанность') и включающую три максимы: Уважения, Скромности и Сердечности. Эти три максимы составляют основу персидского коммуникативного кодекса. Сопоставительный анализ максим вежливого общения Дж. Лича и С. Кутлаки показал, что персидские максимы отмечены большей эмоциональностью, повышенным вниманием и эмпатией к собеседнику и реализуются через самобытные коммуникативные стратегии и тактики, отличные от западных. При этом персидская максима Уважения соответствует английской максиме Одобрения, а персидская максима Скромности, в отличие от одноименной в переводе английской максимы, характеризуется подчеркнутым самоуничижением на фоне существенного повышения статуса собеседника. Наиболее специфичной представляется максима Сердечности, объединяющая четыре максимы Дж. Лича, а именно – Такта, Великодушия, Согласия и Симпатии, и предусматривающая использование таких коммуникативных тактик, как настойчивое предложение своих услуг или помощи, разнообразное приглашения, часто имеющие мнимый характер, обязательные отказы от предложенного и т.д. Предпринятый анализ позволяет сделать вывод о том, что желание сохранить лицо, свое и партнера по общению, в иранской коммуникативной культуре часто неотделимо от намерения установить и поддерживать гармоничные, длительные дружеские отношения.

Ключевые слова: персидский язык, коммуникативное поведение, система вежливости, максимы общения, межкультурная коммуникация.